

8.2. AZ INTERJÚK DOKUMENTÁCIÓJA

Az interjúkkal az volt a célunk, hogy a publikált források híján más módszerekkel nem feltárható, de a húsz év foglalkoztatáspolitikája szempontjából fontos kérdésekkel kapcsolatban teljesen új vagy kiegészítő információkhoz jussunk. Az interjúkat elsősorban a következő fejezetekben használtuk fel.

- 2.1. A munkaügy helye és súlya a kormányzat intézményrendszerében
- 2.2. Bér- és adópolitika
- 2.4. Települési önkormányzatok
- 3.1. Döntéshozatali mechanizmusok az országos szintű szakpolitikában
- 3.2. A szakpolitika-alkotás információs bázisa, hatásvizsgálatok
- 3.3. Szervezeti kapacitások, szervezeti tanulás
- 6.1. Álláskeresők és munkaadók tájékoztatása – eszköztár
- 6.2. Álláskeresők és munkaadók tájékoztatása – érdekeltségek

Az interjúkat 2011 júniusa és 2012 februárja között Bódis Lajos, Cseres-Gergely Zsombor, Neumann László, Scharle Ágota és Váradi Balázs készítette.

Az interjúalanyok kiválasztásakor – a foglalkoztatást érintő szakpolitika-alkotás folyamatára való rálátás igényén túl – elsősorban a következő szempontok vezéreltek bennünket:

- a terület szakpolitika-előkészítésére és -alkotására való rálátásunk minél teljesebben fedje le a húszéves időszakot, különös tekintettel azokra az időszakokra, amelyekről egyáltalán nem rendelkezünk más forrásokkal;
- legyen közöttük köztisztviselő, (szak-)politikus és a háromoldalú érdekegyeztetésben részt vevő, nem kormányzati szakember;
- a köztisztviselőknek különböző pozíciókból és más társtárcák (PM, szociális, gazdasági, MEH) szemszögéből is legyen rálátásuk a munkaügyet érintő szakpolitikai döntés-előkészítési folyamatokra és döntésekre;
- a politikusok között különböző pártállásúak egyaránt szerepeljenek;
- a megkérdezettek a jelenben ne legyenek olyan pozícióban, ami eleve megakadályozhatja az őszinte válaszadást;
- a megyéket, kirendeltségeket és településeket érintő témákban megkérdezettek lehetőleg több területre és hosszabb ideje lássanak rá.

Az interjúk jellemzően egy-másfél órás (két esetben kétszer másfél órás), az érintett által betöltött funkció és a tőle megtudni kívánt információk jellege függvényében strukturált vagy félig strukturált beszélgetések voltak.

Az interjúkról (néhány kivétellel) hangfelvétel és írásos összefoglaló készült. Az interjúalanyoknak a konkrétan elhangzottakat illetően titoktartást ígértünk.

INTERJÚALANYOK

	Név	A kutatás szempontjából releváns funkció(k)*
1.	Busch Irén	köztisztviselő munkaügyi területen, 1990–2010
2.	Csizmár Gábor	államtitkár, 2002–2004 és 2006–2010, miniszter, 2004–2006, MSZP
3.	Dávid Ferenc	munkaadói érdekképviseleti szakértő és vezető, 1990–2010
4.	Garzó Lilla	OÉT munkavállalói oldal titkára, 1991–1994, helyettes államtitkár, vezető köztisztviselő, 1995–1998 és 2003–2010, frakciószakértő, 2001–2002, MSZP
5.	Gyurcsány Ferenc	miniszterelnök, 2004–2009, MSZP
6.	Hanti Erzsébet	szakszervezeti szakértő, 1991–2010
7.	Herczog László	köztisztviselő, vezető köztisztviselő, 1990–2009, miniszter, 2009–2010
8.	Kajdi László	köztisztviselő, 1990–2010
9.	Nagy Judit	köztisztviselő, 1990–2010
10.	Óri János	köztisztviselő, 1990–2010
11.	Óry Csaba	szakszervezeti vezető, 1990–1994, frakciószakértő, 1994–1998, államtitkár, 1998–2002, képviselő, a foglalkoztatási bizottság alelnöke, 2002–2006, Fidesz
12.	Pataki Péter	szakszervezeti szakértő, 1990–2004, szakszervezeti vezető 2004–2010
13.	Pirisi Károly	köztisztviselő, vezető köztisztviselő, 1990–2010
14.	Pulay Gyula	vezető köztisztviselő, helyettes, illetve közigazgatási államtitkár, 1990–2006
15.	Szarvas Sándor	tanácsadó, projektvezető, 1990–2010
16.	Szalay-Berzeviczy Gábor	képviselő, 1990–2006, Gazdasági Minisztérium államtitkára, 2002–2003, SZDSZ
17.	Zalai Mária	szakszervezeti szakértő, 1990–1995, köztisztviselő, miniszteri kabinetfőnök, főtanácsadó, 2002–2010, MSZP

*A funkcióban eltöltött időszakot és a politikusok esetében a pártkötődést is megadjuk.

A megyéket, kirendeltségeket, településeket érintő témákban (2.4., 3.3., 6.1., 6.2. fejezet) összesen 16 fővel készítettünk félig strukturált interjúkat. Interjúalanyainknak névtelenséget ígértünk, így csak a beosztásukat közöljük: öten kirendeltséget vezetnek; hatan megyei munkaügyi központ igazgatói vagy igazgatóhelyettesi tisztséget (közülük hárman regionális főigazgatói tisztséget is) láttak el (ketten már nyugdíjasok); ketten megyei munkaügyi központ humánpolitikai vezetői (egyikük már nyugdíjas); hárman az országos központ jelenlegi vagy korábbi vezető tisztviselői. Az egyes interjúk általában több témakörre vonatkoztak, az átlagos időtartam több mint 2,5 óra volt.

A HELYI MUNKAÜGYI SZERVEZETEKBE DOLGOZÓKKAL KÉSZÍTETT INTERJÚK TARTALMA

Az alapeljárásokkal és helyi feladatokkal foglalkozó interjúalanyokat a települési önkormányzatokkal és intézményeikkel kapcsolatban a foglalkoztatás bővítését, a munkahelyekre való utazás költségeinek csökkentését célzó együttműködésekről, a munkaügyi kirendeltségek szerepéről, az érdekeltségi összefüggésekről kérdeztük (részvétel a tömegközlekedési menetrendeket megalapozó

információgyűjtésben, a gyermekintézmények nyitva tartásának meghatározásában, a közfoglalkoztatás szervezésében, a paktumszerű együttműködések létrejöttében és fenntartásában).

A szervezeti kapacitásokkal, szervezeti tanulással kapcsolatban a foglalkoztatási szolgálat létszámának alakulását az elmúlt 20 évben befolyásoló tényezőket, a munkatársak szerződésének formáit, a kirendeltségi munkamegosztás és munkaterhelés helyi tényezőit, a munkatársak toborzásának, kiválasztásának, betanításának, továbbképzésének, a módszertani fejlesztések személyi feltételeinek, a karriergondozásnak, a minőségirányítási rendszer használatának és a szervezeti szintű eredménymutatók mérésének tapasztalatait, érdekeltségi feltételeit, helyben szokásos értelmezését tudakoltuk.

Az álláskeresők és munkaadók tájékoztatásával kapcsolatos interjúkérdések tárgya a foglalkozások iránti aktuális keresletről tájékoztató információs bázisok használata, az állásbejelentések és a munkaközvetítés eljárásai és érdekeltségi tényezői, az írott és íratlan szakmai protokollok alkalmazása, az információs szolgáltatásokra vonatkozó prioritások változásai voltak.

AZ ORSZÁGOS SZINTŰ SZEREPLŐKKEL KÉSZÍTETT INTERJÚK VÁZLATA – ÉRTELEMSZERŰEN AZ INTERJÚALANY FUNKCIÓJÁHOZ ÉS AZ IDŐKORLÁTOKHOZ IGAZÍTVA

o. Bevezetés: az interjú célja, bemutatkozás, az interjúalany kiválasztásának indoka

o.1 Pályája tényekben: funkciói, mettől meddig?

[A következő kérdéseket kormányzati ciklusonként tettük fel.]

1. A tárca és a kormány viszonya

- 1.1. Meg tudná-e fogalmazni, mi(k) volt(ak) a kormányzat fő célja(i) a foglalkoztatással kapcsolatban, ha voltak ilyenek?
- 1.2. A kormányprogram szerint a kormányzat fő célja <ez és ez> volt, ezt mennyire tartották a ciklus alatt, ha nem, hogyan módosult?
- 1.3. Mit várt a kormány a munkaügyi tárcától/államtitkártól? Volt-e ebben változás a ciklus alatt?
- 1.4. Mi volt a miniszter(ek) politikai ambíciója/i? Ebben mekkora súllyal szerepelt tárcája szakpolitikai sikeressége (lásd a fenti kormányzati célt)?
- 1.5. Melyik tárcával/államtitkársággal volt vélemény-/érdeklődés? Ki maradt alul? Miért?
- 1.6. Melyek voltak a konfliktusok szinterei: államtitkári értekezlet, kormányülés, pártvezetés, frakció, egyéb?
- 1.7. Milyen információkat használtak az egyes szakaszokban (agenda, előkészítés, végrehajtás, értékelés)
- 1.8. Egy konkrét, a cikluson belül fontos foglalkoztatáspolitikai intézkedésre vonatkozóan a következő kérdéseket tettük fel.
  - Mi volt a célja?
  - Ki kezdeményezte?
  - Ki ellenezte/támogatta, és miért?
  - Mennyibe került? Mi volt a fedezete?

- Hogyan készítették elő (egyeztetések, *ex ante* hatásvizsgálatok, korábbi tapasztalatok, nemzetközi tapasztalatok)?
- Hogyan történt az implementációtervezés?
- Mennyire tűnt sikeresnek a ciklus végére? Miben mérték a sikert?
- Visszatekintve mennyire tűnik sikeresnek?

2. Tárcán belül a miniszter és a stáb viszonya

- 2.1. Ki volt, aki tudta a részleteket, ki volt a politikailag „erős ember” a tárcánál?
- 2.2. Mennyire látta át a miniszter, államtitkár a szakpolitikai kérdéseket?
- 2.3. Mennyire volt jól felkészítve a miniszter, államtitkár?
- 2.4. Mennyire volt felkészült a minisztériumi köztisztviselői stáb? Hasonlítsa össze más minisztériumok stábjával (ha van rálátása)! Történtek-e erőfeszítések a javítására (például képzés, csere)?
- 2.5. Megjelentek-e külső szakértők a döntés-előkészítésben? Kik, mikor, milyen szerepben?
- 2.6. Volt-e független munka-gazdaságtani kutatásoknak bármilyen hatása a tárca működéskére? Ha igen, mondjon szerzőt, cikket, példát!

3. Végrehajtás

Hogyan alakult a tárca, a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal (illetve elődei) és a foglalkoztatási szolgálat kapcsolata?

4. Érdekegyeztetés

- 4.1. Narratív kérdés: Mi volt a szakszervezeti bérpolitika, súlypontok stb. az Orbán- és Medgyessy-kormány intézkedéseitől a megszorításig, válságig, majd a jelenlegi OÉT nélküli időkig? Mi változott időközben?
- 4.2. Ciklusonként *egy adott* intézkedésre: Hogy volt, ki kezdeményezte és milyen céllal? Mi volt a szakszervezeti/munkaadói álláspont? Miért?
- 4.3. Hogyan hatottak az *adott* intézkedések Ön szerint a foglalkoztatásra?
- 4.4. Hogyan változott az *adott* ciklusban az OÉT-bértárgyalás szerepe, tartalma?
- 4.5. Konkrétan mit gondol(t) Ön, illetve a szakszervezeti/munkaadói oldal a következő intézkedésekről, javaslatokról?
  - Adósávok számának csökkentése, valorizálása (!) (1990-től folyamatosan)
  - Legfelső adókulcs csökkentése (1999-től többször)
  - Egykulcsos adó (2011)
  - Átlagbéresek szja-csökkentése (2010)
  - Adójóváírás csökkentése, eltörlése
  - Munkát terhelő járulékok csökkentése (2010, szociális partnerek követelése korábban is)
  - Fix eho bevezetése/eltörlése/emelése (1997/régi követelés/ különböző javaslatok)
  - Béren kívüli juttatások adóztatása (2009–)
  - Adókedvezmények, kivételek szűkítése
  - Áfa-változtatások (2006–2008)
  - Minimálbér-csökkentés területi alapon, szakképzetteknél (OECD)

- Családi adózás
- Kisadók megszüntetése
- Egyszerűsítés, adminisztratív teher csökkentése
- Superbruttósítás

5. Hipotézisek zárt formában

Töltse ki az alábbi táblázatot!

	Egyáltalán nem igaz	Van benne valami	Teljesen igaz	Nem tudom	Megjegyzés
A munkaügyi tárcánál az elmúlt 20 év során volt statisztikai, ökonometriai, közgazdasági képzés					
A munkaügyi szervezetnél az elmúlt 20 év során volt statisztikai, ökonometriai, közgazdasági képzés					
A munkaügyi tárca szakmai felkészültsége jobb volt az átlagosnál (más tárcánál)					
Bonyolultabb feladatokat a munkaügyi tárca nehezen tudott megoldani, részben a szükséges szaktudás hiánya, részben a tárcák közötti koordináció gyengesége miatt					
1990–1994-ben az volt a fontos, hogy ne nőjön a munkanélküliség, ne vezessen robbanáshoz a társadalmi feszültség – kerül, amibe kerül					
1990-ben még szinte senki nem látta, milyen sokba fog kerülni az aktivitás csökkenése, a korai nyugdíjak					
A foglalkoztatáspolitikai eszközök hozamát csak a szakértők látják, a politikusok nem nagyon hisznek ebben					
A munkaügyi tárca elsősorban a munkanélküliség csökkentésére törekedett, a foglalkoztatás növelését a gazdasági tárcától várták					
A média főleg a munkanélküliségi rátával mérte a munkaügyi tárca teljesítményét					
A „segély helyett munka” jelszóval indított reformot 1998/1999-ben és 2008/2009-ben is az önkormányzatok szorgalmazták, hogy legyen eszközük a helyi feszültségek csökkentésére					
A munkaügyi tárca alapvetően végig gyenge volt a kormányzaton belüli alkukban					
A politikusok többsége nem bízott a közigazgatásban, a szakértőkben a politikai akarat végrehajtásának akadályát látták					
1998–2002-ben a konzervatív kormány tudatosan is igyekezett a végrehajtás kidolgozására korlátozni a közigazgatás szerepét					

	Egyáltalán nem igaz	Van benne valami	Teljesen igaz	Nem tudom	Megjegyzés
2006-ban a közigazgatási államtitkári poszt megszüntetését elsősorban a közigazgatás politikával szembeni szakmai-intézményi ellenállásának megtörése motiválta					
A foglalkoztatás a gazdasági folyamatok függvénye, csak akkor emelkedik, ha nő a gazdaság					
„A rugalmas biztonság”, a munkanélküliek aktiválása, a jól célzott bértámogatások és más foglalkoztatáspolitikai eszközök növelhetik a foglalkoztatást, még akkor is, ha éppen nincs erős gazdasági növekedés					